

- KÖHEGYI 1980
 KRALOVÁNSZKY 1959
 KRISTÓ 1969
 LÁSZLÓ 1955
 LOVAG 1980
 MOLLAY 1956
 NAGY 1889
 NOVÁKI 1965
 NOVÁKI 1968
 SZABÓ 1980
 SZÓKE 1959
 TETTAMANTI 1971
 TETTAMANTI 1975
 TOMKA 1972
- M. KÖHEGYI, *Das landnahmenzeitliche Gräberfeld von Madaras (Komitat Bács-Kiskun)*. ActaArchHung 32 (1980) 205—239.
 A. KRALOVÁNSZKY, *Adatok a Kárpát-medencei X—XI. századi félhold alakú csüngők kérdéséhez*. ArchÉrt 86 (1959) 76—82.
 GY. KRISTÓ, *A locsmáncsi várispánság felbomlása*. SSz 1969, 131.
 GY. LÁSZLÓ, *Études archéologiques sur l'histoire de la société des avars*. ArchHung 34 (1955).
 ZS. LOVAG, *Bronzene Pektoralkreutze aus der Árpádenzeit*. ActaArchHung 32 (1980) 362—372.
 K. MOLLAY, *Sopron vármegye vázlatos története*. in: CSATKAI E. szerk.: *Sopron és környéke műemlékei*. Bp. 1956.
 I. NAGY, *Sopron vármegye története. I—II. Oklevéltár 1156—1653*. Sopron, 1889—1891.
 GY. NOVÁKI, *Szakony*. RégFüz 18 (1965) 19.
 GY. NOVÁKI, *A magyarországi vaskohászat régészeti emlékei*. in: HECKENAST — NOVÁKI — VASTAGH — ZOLTAY, i. m. Bp. 1968.
 J. GY. SZABÓ, *Árpád-kori telep és temetője Sarud határában*. Egri MÉ 16—17 (1980) 45—136.
 B. SZÓKE, *A bjelobrdoi kultúráról*. ArchÉrt 86 (1959) 32—47.
 S. TETTAMANTI, *A Zalavár-Községi I. számú XI. századi temető*. ArchÉrt 98 (1971) 216—244.
 S. TETTAMANTI, *Temetkezési szokások a X—XI. században a Kárpát-medencében*. StCom 3 (1975) 79—123.
 P. TOMKA, *Adatok a Kisalföld avarkori népességének temetkezési szokásaihoz — Kés a sírban*. Arrabona 14 (1972) 27—75.

A SZAKONYI XI. SZÁZADI TEMETŐ EMBERTANI ANYAGÁNAK VIZSGÁLATA

Szakony községtől ÉK-re, a tsz majorjában 1971 és 1972-ben GÖMÖRI János vezetésével leletmentő ásatást végeztek. A feltehetően többszáz síros temetőből 52, Ny—K tájolású, a XI. század első felére datálható sírt tártak fel (GÖMÖRI J. ásatási napló és jelentés).

A megmentett embertani anyag a Természet-tudományi Múzeum Embertani Tárában van.

Anyag és módszer

A vizsgálat során a fent említett 52 sír anyagából 41 egyén csontanyaga került feldolgozásra. Az anyag rossz megtartására jellemző, hogy a 35 felnőtt (22 férfi, 13 nő) és 6 gyermek közül 7 egyén volt alkalmas kisebb vagy nagyobb mértékű morfológiai és metrikus elemzésre. Taxonómiai meghatározást csak 2 koponyán tudtunk végezni.

A nemet a koponya és a vázcsontok nemi dimorfizmust mutató jellegei alapján, az elhalálzási kort felnőtteknél a koponyavarratok endo- és ektokraniális felszíni synostozisa, az epifizisek elcsontosodása, valamint az os pubis facies symphyseosának felületi megváltozása alapján határoztuk meg. Gyermeknél a tej- és a maradófogak kibúvási sorrendjét vettük figyelembe (FARKAS 1972).

A koponya metrikus vizsgálatában a MARTIN-technika (1928), az arclaposság-vizsgálatokban a DEBEC—TÓTH metodika (in Farkas 1972) szerint jártunk el. A vázcsontok méreteit ALEKSZEJEV (1966) szerint vettük fel, a jelzők osztályozását MARTIN illetve MANOUVRIER—VERNEAU szerint végeztük (MARTIN 1928). A testmagasságot, a testsúlyt és a négyzetes súlytermetindexet DEBEC módszere alapján számoltuk (in: LOTTERHOF 1977, 1978). A szekunder jellegek analizisében LIPTÁK (1957, 1969) módszerét követtük.

A koponya paramétereit és leíró jellegeit az 1., a hosszúcsontokét a 2. táblázat tartalmazza. A mérhető hét egyén néhány kiegészítő adata a következő:

5. sír: Koponya nincs. Hiányos, rossz megtartású vázcsontok. Mindkét tibián, a linea musculus solei vonalában 60—70 mm hosszú, 7—10 mm széles, feltehetően gyulladási folyamat okozta felmaródásnyomok.

6. sír: Koponya nincs. Rossz megtartású vázcsontok. A 4. és 5., a 6. és 7. cervicális csigolya, valamint 3 lumbális csigolya blokkcsigolyává nőtt össze. Az utóbbin gyulladási folyamat nyomai.

9. sír: Rossz megtartású calvaria, hiányos mandibulával. A sut. lambdaidea jobb oldali ágában ossa wormiana. Jó megtartású vázcsontok. A csigolyákon spondylosis, mindkét clavicula extremitas sternalisán arth-

ritis deformans. A radiusok tuberositas radii-én és a baloldali facies articularis carpea radii-n exostózisok.
10. sír: Hiányos cranium, hiányos mandibulával. Mindkét szemüregben cribra orbitalia okozta elváltozások.
11. sír: Rossz megtartású, hiányos cranium, jó megtartású vázcsontokkal.

12. sír: Közepes megtartású vázcsontok.

Szórvány I.: Hiányos, rossz megtartású vázcsontok.

A nem mérhető anyag jellemzése a 3. táblázatban található.

Általános jellemzés

Mivel anyagunkban mindössze három mérhető koponya volt, belőlük nem következtethetünk az általuk képviselt populációtöredék morfológiai sajátosságaira. A taxonómiailag értékelhető férfi koponya cromagnoid, a női mediterrán jellegű. Anyagunkat a szakonyi honfoglaló temetővel (ÉRY 1978) összevetve taxonómiai hasonlóság a férfi csoporttal mutatható ki. Azonban feltétlenül szükséges hangsúlyozni, hogy a rendelkezésünkre álló, részfeltárásból származó antropológiai anyag mennyisége és minősége csak nagyon óvatos következtetést tesz lehetővé.

Valamivel több információt nyújthat a postcranialis váz, nagyobb esetszáma és jobb megtartása következtében.

A férfiak humerusára az eurybrachia és a közepes gracilitás, a nőkére főként a platybrachia és a gracilitás jellemző. A férfiak ulnái eurolenek, a nőké platolenek. A férfi femurok gyenge pilaszterűek, a nőiek pilaszter nélküliek. Mindkét nem esetén platymerek. A férfi tibiák euryknemek, a nőiek többnyire mesoknemek. Testmagasság-, testsúly- és négyzetes súlytermetindex-értéket csak két egyén esetén tudtunk számolni. A megfelelő óvatossággal összevetve a tiszalöki XI. századi populáció adataival (LOTTERHOF 1978) megállapítható, hogy a szakonyi férfiak és nők jóval magasabbak, a férfiak súlyosabbak voltak a tiszalökieknél. Az abszolút értékekkel (LOTTERHOF 1976) való összehasonlításból is ez tűnik ki. Különösen szembetűnő a különbség a femurokon és a tibiákon. Az eltéréseket a négyzetes súlytermetindexek is szemléltetik.

Pap Ildikó

1. táblázat

A koponyák paraméterei és leíró jellegei

MARTIN szám és jellegek	Sírszám	9.	10.	11.
	Nem	♂	♂	♀
	Kor	mat.	ad.	ad.
1		179	(168)	174
1c		175	—	176
5		108	—	(101)
8		146	(141)	129
9		100	(97)	92
10		127	(126)	—
17		141	—	126
20		120	(110)	—
40		—	—	96
43		—	(108)	—
46		—	(102)	—
47		—	(108)	106
48		—	(67)	66
51		—	(46)	41
52		—	(31)	33
54		—	(29)	23
55		—	(52)	51
62		—	—	43
63		—	—	40
65		—	126	104
66		104	—	102
68		—	74	—
68/1		—	59	—
69		32	27	25
70		75	63	58
71a		34	31	30
72		—	83	—
73		—	82	—
74		—	72	—
79		—	124	—
8: 1		81,56	(83,93)	74,14
17: 1		78,77	—	71,84
17: 8		96,58	—	97,67

1. táblázat folytatása

MARTIN szám és jellegek	Sírszám	9.	10.	11.
	Nem	♂	♂	♀
	Kor	mat.	ad.	ad.
9:8		68,49	(68,79)	71,32
52:51		—	(67,39)	80,49
54:55		—	(55,77)	45,10
63:62		—	—	93,02
Norma verticalis		romboid	pentagonoid	pentagonoid
Glabella		4	3	2
Arcus superciliaris		3	3	2
Protuberancia occ. ext.		3	—	1
Processus mastoideus		3	2	1
Orbita		—	téglalap alakú	téglalap alakú
Apertura piriformis alsó széle		—	infantilis	infantilis
Fossa canina		—	2	2
Alveolaris prognathia		—	mérsékelt	kifejezett
Taxon		—	cromagnoid	gracilis mediterrán

2. táblázat

A hoszúcsontok paraméterei

MARTIN szám	Sírszám	5.	6.	9.	10.	11.	12.	Sz. I.
	Nem	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀
	Kor	ad.	mat.	mat.	ad.	ad.	mat.	ad.
Humerus	1 Jobb	—	321	336	—	294	292	—
	Bal	—	—	—	—	290	—	—
	2 Jobb	—	315	330	—	291	290	—
	Bal	—	—	—	—	286	—	—
	3 Jobb	—	52	—	—	—	—	—
	Bal	—	—	—	—	43	—	—
	4 Jobb	—	—	—	—	52	—	—
	Bal	—	—	—	—	53	—	—
	5 Jobb	—	25	24	23	17	21	19
	Bal	—	25	23	21	17	24	19
	6 Jobb	—	22	19	18	14	16	14
	Bal	—	22	19	16	13	14	14
	7 Jobb	—	70	66	59	49	54	51
	Bal	—	68	65	—	47	52	51
	7a Jobb	—	78	72	67	51	60	55
	Bal	—	74	69	64	49	58	55
	9 Jobb	—	48	—	—	—	42	—
	Bal	—	—	—	—	—	—	—
	6:5 Jobb	—	88,00	79,17	78,26	82,35	76,19	73,68
	Bal	—	88,00	82,61	76,19	76,47	66,67	73,68
7:1 Jobb	—	21,81	19,64	—	16,67	18,49	—	
Bal	—	—	—	—	16,21	—	—	
Radius	1 Jobb	—	—	262	(252)	216	220	—
	Bal	—	—	—	253	211	219	—
	2 Jobb	253	—	248	(239)	205	207	—
	Bal	249	233	—	240	198	206	—
	3 Jobb	44	48	44	40	32	34	35
	Bal	44	46	45	39	32	34	—
	4 Jobb	17	18	18	15	12	14	15
	Bal	15	18	17	14	12	13	—
	5 Jobb	12	14	12	11	9	10	10
	Bal	12	13	12	11	9	9	—
	3:2 Jobb	17,39	—	17,74	(16,74)	15,61	16,43	—
	Bal	17,67	19,74	—	(16,25)	16,16	16,50	—
	5:4 Jobb	70,59	77,78	66,67	73,33	75,00	71,43	66,67
	Bal	—	72,22	70,59	78,57	75,00	69,23	—

2. táblázat folytatása

MARTIN szám	Sírszám	5.	6.	9.	10.	11.	12.	Sz. I.
	Nem	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀
	Kor	ad.	mat.	mat.	ad.	ad.	mat.	ad.
Ulna	1 Jobb	285	—	—	—	—	—	—
	Bal	(292)	—	—	—	232	—	—
	2 Jobb	253	—	—	—	—	209	—
	Bal	(257)	237	—	—	204	—	—
	3 Jobb	40	—	44	—	—	32	—
	Bal	42	—	—	35	27	—	—
	11 Jobb	12	13	14	—	11	12	—
	Bal	15	—	14	13	10	—	—
	12 Jobb	18	19	20	—	12	13	—
	Bal	18	—	20	16	12	—	—
	13 Jobb	22	23	17	—	15	16	—
	Bal	25	—	21	23	15	14	—
	14 Jobb	26	28	21	—	21	21	—
	Bal	26	—	24	25	19	21	—
3:2 Jobb	15,81	—	—	—	—	15,31	—	
Bal	(16,34)	—	—	—	13,24	—	—	
11:12 Jobb	66,67	68,42	70,00	—	91,67	92,31	—	
Bal	83,33	—	70,00	81,25	83,33	—	—	
13:14 Jobb	84,62	82,14	80,95	—	71,43	76,19	—	
Bal	96,15	—	87,50	92,00	78,95	66,67	—	
Femur	1 Jobb	485	434	462	464	388	406	—
	Bal	486	434	469	(466)	389	407	—
	2 Jobb	479	432	460	459	385	400	—
	Bal	480	432	463	(464)	385	403	—
	6 Jobb	29	31	31	25	21	25	22
	Bal	30	30	30	26	22	26	22
	7 Jobb	29	29	31	26	22	24	24
	Bal	30	28	30	27	23	26	25
	8 Jobb	89	93	95	80	68	78	73
	Bal	92	90	95	81	69	80	—
	9 Jobb	40	31	37	31	28	31	29
	Bal	42	32	36	34	28	30	30
	10 Jobb	26	26	31	26	20	25	22
	Bal	29	27	30	27	20	25	23
21 Jobb	—	81	81	—	—	76	—	
Bal	—	—	—	—	—	—	—	
6:7 Jobb	100,00	106,90	100,00	96,15	95,45	104,17	91,67	
Bal	100,00	107,14	100,00	96,30	95,65	100,00	88,00	
8:2 Jobb	18,58	21,53	20,65	17,43	17,66	19,50	—	
Bal	19,17	20,83	20,52	17,46	17,92	19,85	—	
10:9 Jobb	65,00	—	83,78	83,87	71,43	80,65	75,86	
Bal	69,05	—	83,33	79,41	71,43	83,33	76,67	
Tibia	1 Jobb	—	—	378	—	—	323	—
	Bal	—	—	(380)	—	309	324	—
	1a Jobb	—	—	389	380	—	328	—
	Bal	—	—	(387)	—	313	328	—
	1b Jobb	—	—	376	371	—	318	—
	Bal	—	—	(378)	—	300	317	—
	2 Jobb	—	—	366	358	290	302	—
	Bal	—	—	(363)	—	292	302	—
	8 Jobb	27	—	31	27	22	23	—
	Bal	30	—	31	29	26	26	25
	8a Jobb	32	—	35	31	26	29	—
	Bal	32	—	36	31	28	30	28
	9 Jobb	22	—	25	19	16	20	—
	Bal	21	—	25	20	16	20	17
	9a Jobb	27	—	26	24	18	23	—
	Bai	24	—	26	23	18	22	18
	10 Jobb	80	—	88	74	64	69	—
	Bal	79	—	85	79	66	72	68
	10b Jobb	69	—	75	66	58	65	—
	Bal	68	—	74	67	59	67	60
9a:8a Jobb	84,38	—	74,29	77,42	69,23	79,31	—	
Bal	75,00	—	72,22	74,19	64,29	73,33	64,29	

2. táblázat folytatása

MARTIN szám	Sírszám	5.	6.	9.	10.	11.	12.	Sz. I.
	Nem	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀
	Kor	ad.	mat.	ad.	mat.	ad.	mat.	ad.
10b: 1 Jobb Bal	—	—	—	19,84	—	—	20,12	—
	—	—	—	19,47	—	19,09	20,68	—
Testmagasság	—	—	—	173,28	—	—	155,03	—
Testsúly	—	—	—	66,94	—	—	53,47	—
Négyzetes súly- termet index	—	—	—	2,23	—	—	2,22	—

3. táblázat

A töredékes anyag jellemzése

Sír- szám	Az anyag jellemzése	Nem	Kor
7.	Calotte- és mandibulatöredék. Arcus superciliaris elhatárolt, protuberantia occipitalis externa: 1, közepesen fejlett processus mastoideus.	♀	ad.
8.	Calottedarabok, hiányos mandibula, maxillatöredék. Hiányos vázcsontöredék.	—	inf. I.
11.	Hiányos cranium mandibulával. Norma verticalis: rombold, glabella: 2, arcus superciliaris elhatárolt, protuberantia occipitalis externa: 1, gyenge processus mastoideus, téglalap alakú orbita, apertura piriformis alsó széle infantilis, mérsékelt alveolaris prognathia. A lambda varratban ossa wormiana. Mérhető vázcsontok.	♀	ad.
14.	Calottetöredék, mandibula- és maxilladarabok. Glabella: 4, arcus superciliaris erőteljes, apertura piriformis alsó széle anthropin, nagyfokú caries. Abrasio: 2—3.	♂	mat.
15.	Calottedarabok, mandibula- és maxillatöredék. Vázcsontdarabok.	—	inf. I.
16.	Calotte- és mandibulatöredék. Glabella: 2, arcus superciliaris elhatárolt, protuberantia occipitalis externa: 2, gyenge processus mastoideus. Abrasio: 2. Nagyon rossz megtartású, hiányos vázcsontöredék.	♀	ad.
17.	Töredékes, hiányos calotte. Protuberantia occipitalis externa: 1, erős processus mastoideus. Hiányos vázcsontöredék.	♂	mat.
22.	Calottetöredék, hiányos mandibulával. Közepes processus mastoideus. Abrasio: 2. Hiányos vázcsontöredék.	♂	ad.
23.	Nagyon rossz megtartású, hiányos vázcsontöredék.	♂	ad.
26.	Calottetöredék.	—	inf. (I. ?)
27.	Calotte- és mandibulatöredék. Glabella: 2, arcus superciliaris elhatárolt, abrasio: 2, caries. Hiányos vázcsontöredék.	♂	ad.
28.	Calottetöredék, hiányos mandibula- és maxillatöredék. Gyenge processus mastoideus, abrasio: 2, caries. Hiányos vázcsontöredék.	♀	ad.
30.	Calotte- és maxillatöredék. Arcus superciliaris erőteljes, erős processus mastoideus. Abrasio: 3, helyenként caries. Hiányos vázcsontöredék.	♂	mat.
32.	Vázcsontdarabok.	—	inf. (I. ?)
33.	Hiányos vázcsontöredék.	♂	ad.-mat.
35.	Calottedarabok, hiányos vázcsontöredék.	♂	ad.-mat.
36.	Calottedarabok, fogak.	—	inf. I.
37.	Hiányos vázcsontöredék.	♀	38.

3. táblázat folytatása

Sír- szám	Az anyag jellemzése	Nem	Kor
38.	Calottetöredék, hiányos, törött mandibula, maxillatöredék. Protuberantia occipitalis externa: 0, gyenge processus mastoideus, abrasio: 2. Hiányos vázcsonttöredék.	♀	mat.
39.	Calotte- és mandibulatöredék. Elhatárolt arcus superciliaris, protuberantia occipitalis externa: 2, erős processus mastoideus, abrasio: 2. Hiányos, rossz megtartású vázcsontok.	♂	mat.
40.	Calottetöredék, hiányos vázcsonttöredék.	♀	juv.
41.	Calottetöredék, hiányos, törött mandibula, maxillatöredék. Arcus superciliaris elhatárolt, protuberantia occipitalis externa: 0, abrasio: 3, caries. Rossz megtartású, hiányos vázcsonttöredék.	♀	mat.
43.	Calotte- és mandibuladarabok. Erős arcus superciliaris, protuberantia occipitalis externa: 1, közepes processus mastoideus, abrasio: 2—3.	♂	ad.
44.	Calotte- és maxillatöredék, hiányos mandibula. Glabella: 2, elhatárolt arcus superciliaris, protuberantia occipitalis externa: 3, közepes processus mastoideus, abrasio: 1. Hiányos vázcsonttöredék.	♂	ad.
45.	Hiányos, rossz megtartású vázcsontok.	♂	ad.-mat.
46.	Hiányos vázcsonttöredék.	♂	ad.-mat.
47.	Calotte- és maxillatöredék, hiányos mandibula. Glabella: 1, elhatárolt arcus superciliaris, protuberantia occipitalis externa: 2, gyenge processus mastoideus, apertura piriformis alsó szélé infantilis. Hiányos vázcsonttöredék.	♀	mat.
48.	Calotte- és mandibulatöredék.	—	inf. II.
49.	Hiányos vázcsonttöredék.	♀	ad.-mat.
50.	Calotte-, mandibula- és maxillatöredék. Protuberantia occipitalis externa: 2, közepes processus mastoideus, apertura piriformis alsó szélé infantilis, abrasio: 2. Hiányos vázcsonttöredék.	♂	ad.
52.	Hiányos vázcsonttöredék.	♂	ad.-mat.
Sz. II.	Calotte- és mandibulatöredék. Protuberantia occipitalis externa: 1, erős processus mastoideus, nagyfokú caries, atrophia.	♀	mat.
Sz. III.	Hiányos vázcsonttöredék.	♂	ad.-mat.
Sz. IV.	Hiányos vázcsonttöredék.	♂	ad.-mat.
Sz. V.	Hiányos, rossz megtartású vázcsonttöredék.	♂	ad.-mat.

IRODALOM

- ÉRY 1978 K. ÉRY, *Honfoglaló magyar csontvázleletek Szakonyról*. Arrabona, Győr 19—20 (1977—1978) 177—182.
- FARKAS 1972 Gy. FARKAS, *Antropológiai praktikum I.* JATE jegyzet Szeged 1972. 233.
- LIPTÁK 1957 P. LIPTÁK, *Awaren und Magyaren im Donau-Theiss Zwischenstromgebiet*. ActaArchHung 8 (1957) 199—268.
- LIPTÁK 1969 P. LIPTÁK, *Embertan és emberszármazástan*. Budapest 1969. 284.
- LOTTERHOF 1976 E. LOTTERHOF, *On the Problem of Gracilization in the Central Danubian Basin, I.* AnnHN 68 (1976) 323—332.
- LOTTERHOF 1977 E. LOTTERHOF, *On the Problem of Gracilization in the Central Danubian Basin, II.* AnnHN 69 (1977) 357—360.
- LOTTERHOF 1978 E. LOTTERHOF, *On the Problem of Gracilization in the Central Danubian Basin, III.* AnnHN 70 (1978) 369—371.
- MARTIN 1928 R. MARTIN, *Lehrbuch der Anthropologie. II.* Jena 1928. 579—1182.
- ALEKSZEJEV 1966 В. П. АЛЕКСЕЕВ, *Остеометрия. Методика антропологических исследований*. Москва 1966. 251.

DIE UNTERSUCHUNG DES ANTHROPOLOGISCHEN MATERIALS
DES GRÄBERFELDES VON SZAKONY AUS DEM XI. JH.

Auszug

Die untersuchten Populationsüberreste von insgesamt 41 Individuen sind im Gehöft der LPG der Gemeinde Szakony erschlossen worden. Wegen des schlechten Erhaltungszustandes des Fundmaterials konnten nur 3 Schädel und 7 Skelette eingehender untersucht werden. Von taxonomischen Gesichtspunkt aus läßt sich zwischen der Männergruppe und den landnahmezeitlichen Männern von Szakony eine Ähnlichkeit nachweisen. Auf Grund des postkranialen Skeletteiles waren die Männer und

die Frauen des Gräberfeldes höher als die von Tiszalök aus dem XI. Jh., die Männer sind schwerer als die in den Vergleich einbeziehbaren Männer aus Tiszalök.

I. Pap
Budapest
Természettudományi Múzeum
Embertani Tár
Bajza u. 39.

EIN GRÄBERFELD AUS DEM XI. JH. IN SZAKONY

Auszug

1. Aus der Analyse der im NO-Teil des aus dem XI. Jh. stammenden Gräberfeldes von Szakony erschlossenen 52 Gräbern können wir feststellen, daß wir den einen Abschnitt des Reihengräberfeldes einer längere Zeit hier lebenden, zum gemeinen Volk gehörenden Gemeinschaft gefunden haben. Der Mittelpunkt des Gräberfeldes dürfte in der Richtung des Grabes 4 gewesen sein, wo es wahrscheinlich noch im X. Jh. zu den ersten Bestattungen gekommen ist.
2. Zahlreiche Stücke der Grabbeigaben beweisen die Verbindungen der hier Bestatteten mit der mittleren Schicht des landnehmenden Ungarums (Silberbleche, Blecharmringe usw.), die sich nicht nur im materiellen Fundgut, sondern auch in den gewissen Übereinstimmungen der auf Grund der Bestattungssitten rekonstruierbaren kultischen Elemente manifestieren (Schließen in das Grab — Unterbringung der Pfeilspitze im Grab aus abergläubischen Gründen).
3. Das Fundmaterial stimmt bezüglich seiner Typen vollkommen mit den aus dem Inneren des Landes bekannten zeitgenössischen Funden überein, die aus ähnlichen Gräberfeldern des gemeinen Volkes zum Vorschein gekommen sind.
4. Auf Grund der Forschung von I. Pap zeigt die Männergruppe des Gräberfeldes von Szakony, der meßbare 9. und 10. Schädel mit dem Schädel eines Mannes aus dem landnahmezeitlichen Gräberfeld von Szakony (DIENES 1972; ÉRY 1977—1978 177), eine taxonomische Ähnlichkeit und ist von cromagnoid-Charakter.
5. Beachtenswert ist, daß die Gräber 9 und 10 auf das Ende des X.-Anfang des XI. Jhs des Gräberfeldes datiert werden können und Grab 10 scheint mit seinem relativen Fundreichtum den landnehmenden Ungarn näher gestanden zu haben, der Mann des Grabes 9 kann hingegen durch sein lateinisches Kreuz, wegen seines Bekennnisses zum frühen Christentum als eine hervorragende Persönlichkeit betrachtet werden.
5. Auf Grund all dieser kann vorausgesetzt werden, daß die in der ersten Hälfte des X. Jhs bestatteten Landnehmer (DIENES 1972, ÉRY 1977—1978) und das sich ein Kilometer weiter vom Kleinfamilie bestatten lassende gemeine Volk sich in dieser Gegend gleichzeitig niederlassen haben. Das Gräberfeld hat auch noch einen früheren Teil aus dem X. Jh., der noch zu erschließen ist.
6. Das Belegen des Gräberfeldes hörte um 1080 auf, als die zum Christentum bekehrte Dorfgemeinschaft gezwungen wurde, sich neben der Kirche bestatten zu lassen. Man kann nicht wissen, ob diese árpádenzeitliche Kirche die in Abb. 3 gezeigte (in der Türkenzeit zugrunde gegangene) Kirche von Szakony war, oder mit der gleichfalls während der Türkenherrschaft zerstörten Kirche von Szentkirály (Abb. 3), deren Filiale die Kirche von Szakony, war, identisch ist.
7. All dies konnte die gerade Folge des Ausbaues der in der Nähe gestandenen Gespansburg von Locsmánd (heute Lutzmannsburg in Burlenland) und der Befestigung des Dechantenzentrums gewesen sein. Mit dieser zentralen Organisierung

kann auch die nahegelegene, große Eisenschmelzanlage in Verbindung gebracht werden.

Das hiesige Erscheinen der Hüttenleute weist darauf hin, daß sich der Rabnitz entlang auch damals noch große Waldungen befunden haben. Um die mehr als hundert Schmelzöfen mit Holzkohle speisen zu können, wurden hier großangelegte Rodungen durchgeführt, was die beträchtliche Zu-

Eisenarbeiter das Eisen geschmolzen haben, d. h. aus welchen Eisengegenständen des Gräberfeldes vorausgesetzt werden kann, daß sie tatsächlich aus dem Szakonyer Eisen hergestellt worden sind. nahme der Ackerflächen des Dorfes mit sich gebracht hat. Weitere Forschungen müssen noch klären, in welcher Periode der Belegzeit des Gräberfeldes die höchstens ein Jahrzehnt lang hier tätigen

J. Gömöri
Sopron
Liszt Ferenc Múzeum
Május 1. tér 1.
Pf. 68
9401